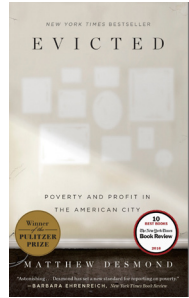

ARVOSTELLUT KIRJAT

- 74 Matthew Desmond: *Evicted: Poverty and Profit in the American City*. Broadway Books 2016. • Heikki Hiilamo
- 75 Marek Fields: *Lännes-tä tuulee. Britannian ja Yhdysvaltojen propaganda kylmän sodan Suomessa*. Art House 2019. • Raimo Väyrynen
- 77 Osmo Pekonen ja Johan Stén: *Valon aika*. Art House 2019. • Aki Alanko
- 79 Riitta Korhonen, Helen Partti, Riitta Saarinen ja Liisa Takala: *Tiedenäisiä. Suomalaisia tutkimuksen ytimessä*. Docendo 2019. • Merja Leppälähti
- 80 Muller, Richard A.: *Nyt, ajan fyysiikka*. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. Terra Cognita 2018. • Jouni Huhtanen
- 82 Pauli Kopu: *Media television jälkeen – tutkimusmatka tarinoiden tulevaisuuteen*. Into 2019. • Markus Mykkänen
- 84 Tuula Hökkä: *”On kirkas Pohjan pimiä”*. Suomenkielistä runoutta 1800-luvulla. Studio Arkki 2018. • H. K. Riikonen
- 85 Katja Bargum ja Heikki Helanterä: *Suuri suomalainen muurahaiskirja*. Minerva kustannus 2019. • Mattias Tolvanen

Häätöjen sosiologinen ruumiinavaus

Matthew Desmond: *Evicted: Poverty and Profit in the American City*. Broadway Books 2016.

Yhdysvalloissa ei voi ummistaa silmiään asunnottomuudelta. Joka puolella kaupunkien keskustoja ja syrjäkylien teitä kulkee rääysiä ja likaisia ihmispoloja työntäen ostoskärryissä omaisuuttaan tai kantaen sitä kuluneissa repuissa. Portlandin jokivarren puisto, kaupungin paraatipaikka, muistuttaa pakolaisleiriä, jossa naiset, lapset ja yksinäiset kulkijat yöpyvät taivassalla. Eurekassa Pohjois-Kaliforniassa pitkä, sileäkasvoinen, musta mies voisi olla ammattilaiskoripalloilija, mutta hän kävelee t-paidassa sukkasillaan ja kerjää ohikulkijoilta ruokaa. San Franciscossa talonomistaja potkii aamukymmeneltä ovensyvennyksessä nukkuvaa ihmistä hereille. Nukkuja ei ensin reagoi potkuihin, vaikuttaa kuolleelta – kunnes äkkiä nousee mylvién istumaan.

Mistä kaikki nämä onnettomat ihmiset tulevat?

Nuori sosiologi Matthew Desmond päätti ottaa selvää, mistä asunnottomat tulevat. Hän muutti ensin asumaan parakkitalokylään Milwaukeeen liepeille ja sitten kaupungin vuokratasarmeihin. Noin Helsingin kokoinen, Millerin

oluista ja Harley-Davidson moottoripyöristä tunnettu kaupunki sijaitsee Wisconsinin osavaltiossa Michigan-järven länsipuolella. Mustia ja valkoisia on melkein yhtä paljon. Desmondin etnografinen tiedonkeruu tapahtui globaalin talousromahduksen aikana toukokuusta 2008 joulukuuhun 2009.

Desmondin Pulitzer-palkittu kirja *Evicted: Poverty and Profit in the American City* perustuu 5 000 sivun muistinpanoihin, jotka Harvardissa sosiologian apulaisprofessorina työskentelevä Desmond kirjoitti nauhoittamiensa haastatteluiden, keskusteluiden ja kenttäpäiväkirjan pohjalta. Kirjaa sisältää autenttisia keskusteluita ja draamaattisten tapahtumien kuvauksia muun muassa häädöistä, vauvan kuolemaan johtavasta tulipalosta, perheväkivallasta ja epätoivoisesta asunnon etsimisestä. Yksi häädetty perhe haki 98 kertaa uutta asuntoa ennen kuin onnistui saamaan sen.

Molemmin puolin Atlanttia köyhyyskeskustelu on koskenut ennen muuta työttömyyttä, sosiaalityötä ja lasten kasvatusta (Yhdysvalloissa myös vankiloita). Desmondin kirja muuttaa kuvaa köyhyydestä kaikkien rikkaiden maiden kaupungeissa, joissa kohtuullinen asunto on köyhien, joskus myös keskiluokan, ulottumattomissa. Jokainen vuokralainen ei ole tekemisissä jengien, ehdonalaisvalvojen, sosiaalityöntekijöiden tai pastoreiden kanssa, mutta kaikilla heillä on vuokranantaja.

Desmondin kirjassa häätöjen taustalla ei ole köyhien löysä rahankäyttö tai päihteet, vaan yksinkertaisesti se, että he joutuvat käyttämään lähes kaikki rahansa vuokraan. Yksi kirjan kahdeksasta päähenkilöstä on musta yksinhuoltaja Arleen, jonka vuokra oli 88 prosenttia 628 dollarin toimeentulotuesta. Toisin kuin talusteoria olettaa, asuntojen keho kunto ei laske vuokria. Slummeissa vuokrat voivat olla jopa korkeampia kuin

keskiluokan asuinalueilla, sillä jokainen tarvitsee asunnon, mutta kaikki eivät voi saada sitä esimerkiksi maksuhäiriöiden, työttömyyden, rikostuomioiden tai aikaisempien häätöjen vuoksi.

Vuokratasarmeissa kukoistaa köyhien solidaarisuus, mutta kurjuus syvenee, kun häädetyt ja uuden asunnon hakemisessa epäonnistuneet vuokralaiset saavat uuden kodin jakamalla huoneiston entisten naapureidensa kanssa. Yllättävä piirre ainakin suomalaiselle lukijalle on se, että vuokranantajat käyvät edelleen perimässä vuokran käteisenä, kuten Fjodor Dostojevskin romaanissa *Rikos ja rangaistus*. Köyhillä ei ole pankkatilejä – ja jos on, vuokranantajat voivat suoraan ulosmitata vuokran tileiltä (suojaosa on kuitenkin 1 000 dollaria).

Desmondin ensimmäinen havainto Yhdysvaltain asuntomarkkinoilta oli se, että aikaisemmin harvinaisista ja naapurustoa hätkähdyttävistä häädöistä oli tullut arkipäivää – sekä kannattavaa liiketoimintaa. Poliisipartiot liikkuvat vuokraslummeissa toimeenpanemassa häätöjä, muuttofirmat nostavat tavarat jalkakäytävälle tai siirtävät ne varastointiryityksille korkea maksua vastaan säilytettäväksi, perintäfirmat jahtaavat maksamattomia vuokria ja luottotietoryitykset kauppaavat häädettyjen tietoja tuleville mahdollisille vuokranantajille.

Häädöt koskevat ennen muuta naisia. Desmondin mukaan miehet onnistuvat neuvottelemaan paremmin rästivuokrista esimerkiksi tekemällä pieniä remontteja tai hanttihommia. Desmond kirjoittaa: ”Siinä missä telkeäminen vankilaan leimaa miesten elämää mustien köyhillä asuinalueilla, häätö muokkaa naisen elämää. Mustat köyhät miehen lukitaan sisään. Mustat köyhät naiset lukitaan ulos.” Vuokranantajat eivät pidä häiriöistä. Siksi monet naiset joutuvat sietämään

perheväkivaltaa – tai saavat häädön. Häätöjen yleisyyden ja tuloerojen kasvun vuoksi köyhät eivät kyseenalaista kohtaloaan. He hyväksyvät olosuhteensa väistämättöminä ja muuttumattomina. Kuvaavaa on, että Suomessakaan ei juuri puhuta häädöistä, vaikka niiden määrä nousi tuntuvasti toimeentulotuen Kela-siirron jälkeen.

Desmondilla on hätkähdyttävä kyky samastua kuvaamiensa ihmisten elämään, myös kirjassa esiintyvien vuokranantajien elämään. Tutkimusta lukee kuin sydäntä särkevää romaania. Sen lisäksi Desmond käyttää taitavasti sosiologista mielikuvitusta tekemällä omaperäisiä ja yleispäteviä havaintoja. Kirja on samaan aikaan puhuttelevaa kaunokirjallisuutta ja huippuyhteiskuntatiedettä. Se vetoaa tunteeseen ja järkeen. Kaikki klassikon ainekset ovat koossa.

HEIKKI HIILAMO

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan professori.